

Leve Europa?

Vandaag – 9 mei – is de dag van Europa. Precies 58 jaar geleden werd, nog onder de indruk van het oorlogsgeweld dat Europa zozeer geteisterd had en onder de dreiging van een nieuw conflict tussen Oost en West, officieel een begin gemaakt met de samenwerking tussen de volken van Europa. Niet langer zouden ze zich afzetten tegen elkaar, maar juist de eenheid zoeken op het economische, militaire en politieke vlak. Het initiatief ging uit van de Franse minister van buitenlandse zaken, Robert Schuman. In zijn op 9 mei 1950 uitgegeven verklaring bood hij Duitsland de hand. Over dit gebaar moet men niet te gering denken. Na de verbeterde oorlogen tussen beide landen in de voorafgaande decennia bleef men niet steken in verbittering, maar koos men voor verbroedering. Dat is al genoeg reden om er even bij stil te staan. Er was natuurlijk ook het nodige eigen belang, maar hoe vaak zie je niet dat men in en na conflicten niet kan uitstijgen boven het eigen gelijk en de wens zich af te zetten tegen of te wreken op de andere partij. Het kan dus ook anders.

In die 58 jaar is er veel tot stand gebracht. De eenheid is gegroeid en het initiatief mag gerust een succes genoemd worden. Het heeft er aan bijgedragen dat tegenstellingen zijn overbrugd en muren zijn gevallen. Het heeft de Europeanen economisch ook geen windeieren gelegd. Toch roept de Europese eenwording over het algemeen weinig enthousiasme op, vaak eerder argwaan. Politici krijgen de handen van hun gehoor eerder op elkaar wanneer zij appelleren aan gevoelens van nationalisme. Oost-Europeanen worden gewantrouwd, Turken houdt men al liever helemaal buiten de deur. Berlusconi maakt goede sier met het behoud van Alitalia als nationale luchtvaartmaatschappij en schendt zonder blikken of blozen de Europese regels over staatssubsidie. Eigen volk gaat immers altijd voor.

Welbeschouwd is dit stoere nationalisme eerder een teken van zwakte dan van kracht. Juist in tijden van onzekerheid grijpt men terug op dit soort basale zekerheden. En vindt men het niet in de eigen identiteit dan zoekt men een tegenstander om zich samen tegen te kunnen afzetten. Juist wie stevig op eigen benen staat en wie weet waarvoor hij staat, zal de moed en de openheid hebben om ruimte te maken voor de ontmoeting met de ander en zich niet direct bedreigd voelen.

Het schijnt dat minister Schuman zich bij zijn initiatief mede liet inspireren door zijn christelijke geloofsovertuiging. Het is hoe dan ook goed Bijbels om niet te blijven steken in nationalisme. De Bijbel is niet wereldvreemd. Er is veel aandacht voor de worsteling van Israël om zijn eigen plek te midden van de volken te krijgen. Dat mag ook en dat moet ook: ieder volk verdient zijn eigen identiteit. Maar daar blijft het in de Bijbel niet bij. Voor de God van Israël is het niet genoeg. Hij leert de profeet Jona een lesje wanneer deze zich verheugt over de vernietiging van de aartsvijand. God heeft ook hart voor de volken buiten Israël. Profeten als Jesaja voorzien dat dit wederzijds zal zijn: alle volken zullen zich ooit aangesproken weten door Gods oproep tot recht en gerechtigheid. De uitzending van Jezus' discipelen naar alle volkeren sluit daarbij aan.

De moedige stappen van politici die zich niet laten leiden door bangelijk nationalisme mag men zien in dit hoopvol licht. Het maakt tegelijkertijd ook duidelijk dat men ook verder moet durven gaan. Europa dreigt namelijk een bastion te worden. Met name de armen komen er niet in. Dat krampachtige beschermen van onze welvaart zou achteraf wel eens kortzichtig kunnen zijn. Wordt het niet eens tijd voor een echte handreiking tussen Noord en Zuid?

(gepubliceerd in *Centraal Weekblad* 9 mei 2008)